

Podstawy fizyki kwantowej i budowy materii

prof. dr hab. Aleksander Filip Żarnecki

Zakład Cząstek i Oddziaływań Fundamentalnych
Instytut Fizyki Doświadczalnej

Wykład 10
12 grudnia 2016

- 1 Pomiar w mechanice kwantowej
- 2 Moment pędu
- 3 Atom wodoru
- 4 Powłoki atomowe
- 5 Atom Schrödingera vs atom Bohra

- 1 Pomiar w mechanice kwantowej
- 2 Moment pędu
- 3 Atom wodoru
- 4 Powłoki atomowe
- 5 Atom Schrödingera vs atom Bohra

Observable

Operatory

Mierzalne wielkości fizyczne nazywamy obserwabłami.

Z każdą z nich możemy powiązać odpowiadający jej operator

1-D

obserwabla O	operator $\hat{O}$	wyrażenie
położenie	$\hat{x}$	x
energia potencjalna	$\hat{V}$	$V(x)$
pęd	$\hat{p}$	$\frac{\hbar}{i} \frac{\partial}{\partial x}$
energia całkowita	$\hat{E}$	$i\hbar \frac{\partial}{\partial t}$
energia kinetyczna	$\hat{E}_{kin} = \frac{\hat{p}^2}{2m}$	$-\frac{\hbar^2}{2m} \frac{\partial^2}{\partial x^2}$
operator Hamiltona en. kinetyczna + potencjalna	$\hat{H} = \hat{E}_{kin} + \hat{V}$	$-\frac{\hbar^2}{2m} \frac{\partial^2}{\partial x^2} + V(x)$

Operatory

Mierzalne wielkości fizyczne nazywamy obserwabłami.

Z każdą z nich możemy powiązać odpowiadający jej operator

3-D

obserwabla O	operator $\hat{O}$	wyrażenie
położenie	$\hat{r}$	$\vec{r}$
energia potencjalna	$\hat{V}$	$V(\vec{r})$
pęd	$\hat{p}$	$\frac{\hbar}{i} \vec{\nabla}$
energia całkowita	$\hat{E}$	$i\hbar \frac{\partial}{\partial t}$
energia kinetyczna	$\hat{E}_{kin} = \frac{\hat{p}^2}{2m}$	$-\frac{\hbar^2}{2m} \Delta$
operator Hamiltona en. kinetyczna + potencjalna	$\hat{H} = \hat{E}_{kin} + \hat{V}$	$-\frac{\hbar^2}{2m} \Delta + V(x)$

$$\vec{r} = (x, y, z) \quad \vec{\nabla} = \left(\frac{\partial}{\partial x}, \frac{\partial}{\partial y}, \frac{\partial}{\partial z} \right) \quad \Delta = \frac{\partial^2}{\partial x^2} + \frac{\partial^2}{\partial y^2} + \frac{\partial^2}{\partial z^2}$$

Stany własne i wartości własne

Jeśli wynik działania operatora $\hat{O}$ - liczba rzeczywista

$$\hat{O} |\psi_o\rangle = o |\psi_o\rangle$$

$\Rightarrow |\psi_o\rangle$ jest **stanem własnym** operatora $\hat{O}$, zaś o jego **wartością własną**

Stany własne i wartości własne

Jeśli wynik działania operatora $\hat{O}$ - liczba rzeczywista

$$\hat{O} |\psi_o\rangle = o |\psi_o\rangle$$

$\Rightarrow |\psi_o\rangle$ jest **stanem własnym** operatora $\hat{O}$, zaś o jego **wartością własną**

W stanie własnym wartość własna jest wartością oczekiwaną operatora
(jest to **jedyny możliwy wynik pomiaru O w tym stanie**)

Stany własne i wartości własne

Jeśli wynik działania operatora $\hat{O}$ - liczba rzeczywista

$$\hat{O} |\psi_o\rangle = o |\psi_o\rangle$$

$\Rightarrow |\psi_o\rangle$ jest **stanem własnym** operatora $\hat{O}$, zaś o jego **wartością własną**

W stanie własnym wartość własna jest wartością oczekiwaną operatora
(jest to **jedyny możliwy wynik pomiaru O w tym stanie**)

Stany własne o różnych wartościach własnych są ortogonalne.

Jeśli w jakimś zagadnieniu wartość O jest zachowana to stan układu można przedstawić jako superpozycję stanów własnych $\hat{O}$

$$|\psi\rangle = \sum_i A_i |\psi_{o_i}\rangle$$

Jeśli dokonujemy pomiaru obserwabli O to uzyskać możemy wyłącznie wyniki odpowiadające wartościom własnym operatora $\hat{O}$.

Pomiar wielokrotny

Niech stan cząstki będzie superpozycją stanów stacjonarnych:

$$|\Psi\rangle = \sum_i A_i |\Psi_{E_i}\rangle$$

Jeśli dokonamy pomiaru energii tej cząstki to prawdopodobieństwo zmierzenia wartości E_i wynosi:

$$p(E_i) = |A_i|^2$$

Pomiar wielokrotny

Niech stan cząstki będzie superpozycją stanów stacjonarnych:

$$|\Psi\rangle = \sum_i A_i |\Psi_{E_i}\rangle$$

Jeśli dokonamy pomiaru energii tej cząstki to prawdopodobieństwo zmierzenia wartości E_i wynosi:

$$p(E_i) = |A_i|^2$$

Przyjmijmy, że w wyniku pomiaru otrzymaliśmy wartość E_k .
Co możemy powiedzieć o stanie $|\Psi'\rangle$ cząstki po pomiarze? Czy

$$|\Psi'\rangle \stackrel{???}{=} |\Psi\rangle \quad ?$$

Pomiar wielokrotny

Niech stan cząstki będzie superpozycją stanów stacjonarnych:

$$|\Psi\rangle = \sum_i A_i |\Psi_{E_i}\rangle$$

Jeśli dokonamy pomiaru energii tej cząstki to prawdopodobieństwo zmierzenia wartości E_j wynosi:

$$p(E_j) = |A_j|^2$$

Przyjmijmy, że w wyniku pomiaru otrzymaliśmy wartość E_k .
 Co możemy powiedzieć o stanie $|\Psi'\rangle$ cząstki po pomiarze? Czy

$$|\Psi'\rangle \stackrel{???}{=} |\Psi\rangle \quad ?$$

Jeśli dokonamy **ponownego pomiaru** energii tej cząstki to okazuje się, że

$$p'(E_j) = \delta_{jk}$$

⇒ musimy ponownie dostać wartość E_k !

Kolaps funkcji falowej

W wyniku pierwszego pomiaru otrzymaliśmy wartość E_k .

Skoro jedynym możliwym wynikiem kolejnych pomiarów jest wartość E_k oznacza to, że po pierwszym pomiarze cząstka znajduje się w stanie

$$|\Psi'\rangle = |\Psi_{E_k}\rangle$$

⇒ kolaps (redukcja, kompaktfikacja) funkcji falowej

Kolaps funkcji falowej

W wyniku pierwszego pomiaru otrzymaliśmy wartość E_k .

Skoro jedynym możliwym wynikiem kolejnych pomiarów jest wartość E_k oznacza to, że po pierwszym pomiarze cząstka znajduje się w stanie

$$|\Psi'\rangle = |\Psi_{E_k}\rangle$$

⇒ kolaps (redukcja, kompaktfikacja) funkcji falowej

Fakt dokonania pomiaru ogranicza możliwości dalszej ewolucji funkcji falowej do takich stanów, które respektują wynik pomiaru.

Zakładamy, że **możliwy jest pomiar bez oddziaływania z cząstką** mimo to **pomiar w sposób nieunikniony modyfikuje stan cząstki!**

Kolaps funkcji falowej

W wyniku pierwszego pomiaru otrzymaliśmy wartość E_k .

Skoro jedynym możliwym wynikiem kolejnych pomiarów jest wartość E_k oznacza to, że po pierwszym pomiarze cząstka znajduje się w stanie

$$|\Psi'\rangle = |\Psi_{E_k}\rangle$$

⇒ kolaps (redukcja, kompaktfikacja) funkcji falowej

Fakt dokonania pomiaru ogranicza możliwości dalszej ewolucji funkcji falowej do takich stanów, które respektują wynik pomiaru.

Zakładamy, że **możliwy jest pomiar bez oddziaływania z cząstką** mimo to **pomiar w sposób nieunikniony modyfikuje stan cząstki!**

Jeśli zaglądając do pudełka stwierdzimy, że kot Schrödingera jest martwy, to każda następną osobą zaglądającą do pudełka stwierdzi to samo...

Kolaps funkcji falowej

W wyniku pierwszego pomiaru otrzymaliśmy wartość E_k .

Skoro jedynym możliwym wynikiem kolejnych pomiarów jest wartość E_k oznacza to, że po pierwszym pomiarze cząstka znajduje się w stanie

$$|\Psi'\rangle = |\Psi_{E_k}\rangle$$

⇒ kolaps (redukcja, kompaktfikacja) funkcji falowej

Fakt dokonania pomiaru ogranicza możliwości dalszej ewolucji funkcji falowej do takich stanów, które respektują wynik pomiaru.

Zakładamy, że **możliwy jest pomiar bez oddziaływania z cząstką** mimo to **pomiar w sposób nieunikniony modyfikuje stan cząstki!**

Jeśli zaglądając do pudełka stwierdzimy, że kot Schrödingera jest martwy, to każda następna osoba zaglądająca do pudełka stwierdzi to samo...

W rzeczywistości każdy pomiar opiera się na jakimś oddziaływaniu

⇒ także wpływa na stan cząstki (**niezależnie od kolapsu Ψ**)

Niezależność pomiarów

Przyjmijmy, że cząstka znajduje się w stanie $|\Psi\rangle$

Czy możliwy jest jednoczesny pomiar obserwabli O i P (np. energii i pędu)?

Niezależność pomiarów

Przyjmijmy, że cząstka znajduje się w stanie $|\Psi\rangle$

Czy możliwy jest jednoczesny pomiar obserwabli O i P (np. energii i pędu)?

Jeśli w danym zagadnieniu O i P są zachowane oznaczałoby to, że po pomiarze cząstka znajdzie się w stanie $|\Psi'\rangle$ dla którego

$$\hat{O} |\Psi'\rangle = o |\Psi'\rangle$$

$$\hat{P} |\Psi'\rangle = p |\Psi'\rangle$$

Niezależność pomiarów

Przyjmijmy, że cząstka znajduje się w stanie $|\Psi\rangle$

Czy możliwy jest jednoczesny pomiar obserwabli O i P (np. energii i pędu)?

Jeśli w danym zagadnieniu O i P są zachowane oznaczałoby to, że po pomiarze cząstka znajdzie się w stanie $|\Psi'\rangle$ dla którego

$$\hat{O} |\Psi'\rangle = o |\Psi'\rangle$$

$$\hat{P} |\Psi'\rangle = p |\Psi'\rangle$$

Działanie operatorów musi więc być przemienne:

$$\hat{O} \hat{P} |\Psi'\rangle = o p |\Psi'\rangle = p o |\Psi'\rangle = \hat{P} \hat{O} |\Psi'\rangle$$

Niezależność pomiarów

Przyjmijmy, że cząstka znajduje się w stanie $|\Psi\rangle$

Czy możliwy jest jednoczesny pomiar obserwabli O i P (np. energii i pędu)?

Jeśli w danym zagadnieniu O i P są zachowane oznaczałoby to, że po pomiarze cząstka znajdzie się w stanie $|\Psi'\rangle$ dla którego

$$\hat{O} |\Psi'\rangle = o |\Psi'\rangle$$

$$\hat{P} |\Psi'\rangle = p |\Psi'\rangle$$

Działanie operatorów musi więc być przemienne:

$$\hat{O} \hat{P} |\Psi'\rangle = o p |\Psi'\rangle = p o |\Psi'\rangle = \hat{P} \hat{O} |\Psi'\rangle$$

⇒ Jednoczesny pomiar dwóch obserwabli jest możliwy tylko jeśli ich operatory komutują (działają przemienne). Komutator operatorów:

$$[\hat{O}, \hat{P}] \equiv \hat{O}\hat{P} - \hat{P}\hat{O} = 0$$

Zasada nieoznaczoności

Nie jest możliwy jednoczesny (dokładny) pomiar położenia i pędu, bo odpowiednie operatory **nie komutują**:

$$\begin{aligned} [\hat{p}_x, \hat{x}] \Psi &= \left[\frac{\hbar}{i} \frac{d}{dx}, x \right] \Psi = \frac{\hbar}{i} \left[\frac{d}{dx} (x\Psi) - x \frac{d}{dx} \Psi \right] \\ &= \frac{\hbar}{i} \left[\Psi + x \frac{d}{dx} \Psi - x \frac{d}{dx} \Psi \right] = \frac{\hbar}{i} \Psi \neq 0 \end{aligned}$$

Zasada nieoznaczoności

Nie jest możliwy jednoczesny (dokładny) pomiar położenia i pędu, bo odpowiednie operatory **nie komutują**:

$$\begin{aligned}
 [\hat{p}_x, \hat{x}] \Psi &= \left[\frac{\hbar}{i} \frac{d}{dx}, x \right] \Psi = \frac{\hbar}{i} \left[\frac{d}{dx} (x\Psi) - x \frac{d}{dx} \Psi \right] \\
 &= \frac{\hbar}{i} \left[\Psi + x \frac{d}{dx} \Psi - x \frac{d}{dx} \Psi \right] = \frac{\hbar}{i} \Psi \neq 0
 \end{aligned}$$

Fakt, że operatory położenia i pędu nie działają przemiennie prowadzi właśnie do **zasady nieoznaczoności**. Jednoczesny pomiar tych dwóch obserwabli jest obarczony “niezbywalną” niepewnością

$$\Delta p_x \cdot \Delta x \geq \frac{\hbar}{2}$$

Zasada nieoznaczoności

Nie jest możliwy jednoczesny (dokładny) pomiar położenia i pędu, bo odpowiednie operatory **nie komutują**:

$$\begin{aligned}
 [\hat{p}_x, \hat{x}] \Psi &= \left[\frac{\hbar}{i} \frac{d}{dx}, x \right] \Psi = \frac{\hbar}{i} \left[\frac{d}{dx} (x\Psi) - x \frac{d}{dx} \Psi \right] \\
 &= \frac{\hbar}{i} \left[\Psi + x \frac{d}{dx} \Psi - x \frac{d}{dx} \Psi \right] = \frac{\hbar}{i} \Psi \neq 0
 \end{aligned}$$

Fakt, że operatory położenia i pędu nie działają przemiennie prowadzi właśnie do **zasady nieoznaczoności**. Jednoczesny pomiar tych dwóch obserwabli jest obarczony “niezbywalną” niepewnością

$$\Delta p_x \cdot \Delta x \geq \frac{\hbar}{2}$$

Możliwy jest natomiast jednoczesny pomiar składowych p_x , p_y i p_z ...

- 1 Pomiar w mechanice kwantowej
- 2 Moment pędu
- 3 Atom wodoru
- 4 Powłoki atomowe
- 5 Atom Schrödingera vs atom Bohra

Operator

Operator momentu pędu definiujemy tak jak w mechanice klasycznej

$$\vec{L} = \vec{r} \times \vec{p}$$

Operator

Operator momentu pędu definiujemy tak jak w mechanice klasycznej

$$\hat{L} = \hat{r} \times \hat{p} = \vec{r} \times \frac{\hbar}{i} \vec{\nabla}$$

Operator

Operator momentu pędu definiujemy tak jak w mechanice klasycznej

$$\begin{aligned}\hat{L} &= \hat{r} \times \hat{p} = \vec{r} \times \frac{\hbar}{i} \vec{\nabla} \\ &= \frac{\hbar}{i} \left(y \frac{\partial}{\partial z} - z \frac{\partial}{\partial y}, z \frac{\partial}{\partial x} - x \frac{\partial}{\partial z}, x \frac{\partial}{\partial y} - y \frac{\partial}{\partial x} \right) \\ &\quad \left(\hat{L}_x, \hat{L}_y, \hat{L}_z \right)\end{aligned}$$

Operator

Operator momentu pędu definiujemy tak jak w mechanice klasycznej

$$\begin{aligned}\hat{L} &= \hat{r} \times \hat{p} = \vec{r} \times \frac{\hbar}{i} \vec{\nabla} \\ &= \frac{\hbar}{i} \left(y \frac{\partial}{\partial z} - z \frac{\partial}{\partial y}, z \frac{\partial}{\partial x} - x \frac{\partial}{\partial z}, x \frac{\partial}{\partial y} - y \frac{\partial}{\partial x} \right) \\ &\quad \left(\hat{L}_x, \hat{L}_y, \hat{L}_z \right)\end{aligned}$$

Okazuje się, że operatory współrzędnych momentu pędu **NIE KOMUTUJĄ**

$$[\hat{L}_x, \hat{L}_y] = i\hbar \hat{L}_z$$

(i podobnie inne kombinacje)

⇒ nie da się zmierzyć jednocześnie dwóch składowych momentu pędu!

Moment pędu

Możliwość pomiaru

Jednocześnie zmierzyć możemy tylko jedną składową momentu pędu!
Najczęściej wybieramy:

$$\hat{L}_z = \frac{\hbar}{i} \left(x \frac{\partial}{\partial y} - y \frac{\partial}{\partial x} \right)$$

Jednocześnie można jeszcze zmierzyć kwadrat wartości momentu pędu

$$\hat{L}^2 = \hat{L}_x^2 + \hat{L}_y^2 + \hat{L}_z^2$$

Moment pędu

Możliwość pomiaru

Jednocześnie zmierzyć możemy tylko jedną składową momentu pędu!
Najczęściej wybieramy:

$$\hat{L}_z = \frac{\hbar}{i} \left(x \frac{\partial}{\partial y} - y \frac{\partial}{\partial x} \right)$$

Jednocześnie można jeszcze zmierzyć kwadrat wartości momentu pędu

$$\hat{L}^2 = \hat{L}_x^2 + \hat{L}_y^2 + \hat{L}_z^2$$

Operatory przyjmują wygodną postać w układzie sferycznym: (r, θ, ϕ)

$$\hat{L}_z = -i\hbar \frac{\partial}{\partial \phi}$$

$$\hat{L}^2 = -\hbar^2 \left[\frac{1}{\sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} \left(\sin \theta \frac{\partial}{\partial \theta} \right) + \frac{1}{\sin^2 \theta} \frac{\partial^2}{\partial \phi^2} \right]$$

- 1 Pomiar w mechanice kwantowej
- 2 Moment pędu
- 3 Atom wodoru**
- 4 Powłoki atomowe
- 5 Atom Schrödingera vs atom Bohra

Rozważamy ruch pojedynczego elektronu w polu kulombowskim jądra. Rozważanie jest słuszne dla atomu wodoru, ale także dla innych atomów odpowiednio zjonizowanych (tak aby pozostał tylko jeden elektron).

Zakładamy, że jądro jest nieskończenie ciężkie ($\Rightarrow$ nieruchome)

Ruch jądra można uwzględnić zastępując masę elektronu masą zredukowaną

Rozważamy ruch pojedynczego elektronu w polu kulombowskim jądra. Rozważanie jest słuszne dla atomu wodoru, ale także dla innych atomów odpowiednio zjonizowanych (tak aby pozostał tylko jeden elektron).

Zakładamy, że jądro jest nieskończenie ciężkie ($\Rightarrow$ nieruchome)

Ruch jądra można uwzględnić zastępując masę elektronu masą zredukowaną

Potencjał

Elektron porusza się pod wpływem centralnej siły kulombowskiej ($Z = 1$):

$$V(\vec{r}) = V(r) = -\frac{1}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{e^2}{r}$$

$\Rightarrow$ ruch najwygodniej rozpatrywać we współrzędnych sferycznych

Rozważamy ruch pojedynczego elektronu w polu kulombowskim jądra. Rozważanie jest słuszne dla atomu wodoru, ale także dla innych atomów odpowiednio zjonizowanych (tak aby pozostał tylko jeden elektron).

Zakładamy, że jądro jest nieskończenie ciężkie ($\Rightarrow$ nieruchome)

Ruch jądra można uwzględnić zastępując masę elektronu masą zredukowaną

Potencjał

Elektron porusza się pod wpływem centralnej siły kulombowskiej ($Z = 1$):

$$V(\vec{r}) = V(r) = -\frac{1}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{e^2}{r}$$

$\Rightarrow$ ruch najwygodniej rozpatrywać we współrzędnych sferycznych

Podejście klasyczne

Siła kulombowska jest zachowawcza, $E = E_{kin} + V$ jest zachowana

Dla dowolnej siły centralnej zachowany jest też moment pędu $\vec{L}$

Rozważamy ruch pojedynczego elektronu w polu kulombowskim jądra. Rozważanie jest słuszne dla atomu wodoru, ale także dla innych atomów odpowiednio zjonizowanych (tak aby pozostał tylko jeden elektron).

Zakładamy, że jądro jest nieskończenie ciężkie ($\Rightarrow$ nieruchome)

Ruch jądra można uwzględnić zastępując masę elektronu masą zredukowaną

Potencjał

Elektron porusza się pod wpływem centralnej siły kulombowskiej ($Z = 1$):

$$V(\vec{r}) = V(r) = -\frac{1}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{e^2}{r}$$

$\Rightarrow$ ruch najwygodniej rozpatrywać we współrzędnych sferycznych

Podejście klasyczne

Siła kulombowska jest zachowawcza, $E = E_{kin} + V$ jest zachowana

Dla dowolnej siły centralnej zachowany jest też moment pędu $\vec{L}$

$\Rightarrow$ szukamy stanów własnych operatorów $\hat{H}$, $\hat{L}^2$ i $\hat{L}_z$

Równanie Schrödingera

Niezależne od czasu równanie dla stanu stacjonarnego (o określonej energii)

$$\left[-\frac{\hbar^2}{2m} \Delta + V(\vec{r}) \right] \psi(\vec{r}) = E \psi(\vec{r})$$

Równanie Schrödingera

Niezależne od czasu równanie dla stanu stacjonarnego (o określonej energii)

$$\left[-\frac{\hbar^2}{2m} \Delta + V(\vec{r}) \right] \psi(\vec{r}) = E \psi(\vec{r})$$

Współrzędne biegunowe

Wstawiając postać laplasjanu we współrzędnych biegunowych:

$$\Delta = \frac{1}{r^2} \frac{\partial}{\partial r} \left(r^2 \frac{\partial}{\partial r} \right) + \frac{1}{r^2 \sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} \left(\sin \theta \frac{\partial}{\partial \theta} \right) + \frac{1}{r^2 \sin^2 \theta} \frac{\partial^2}{\partial \phi^2}$$

dostajemy (wyciągając $\frac{1}{r^2}$ przed nawias)

$$-\frac{\hbar^2}{2m r^2} \left[\frac{\partial}{\partial r} \left(r^2 \frac{\partial}{\partial r} \right) + \frac{1}{\sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} \left(\sin \theta \frac{\partial}{\partial \theta} \right) + \frac{1}{\sin^2 \theta} \frac{\partial^2}{\partial \phi^2} \right] \psi - \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 r} \psi = E \psi$$

Równanie Schrödingera

Uwzględniając postać operatora kwadratu momentu pędu:

$$-\frac{\hbar^2}{2m r^2} \frac{\partial}{\partial r} \left(r^2 \frac{\partial}{\partial r} \right) \psi(\vec{r}) + \frac{\hat{L}^2}{2m r^2} \psi(\vec{r}) - \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 r} \psi(\vec{r}) = E \psi(\vec{r})$$

Podobnie jak w rozwiązaniu klasycznym, wynikiem zachowania momentu pędu jest istnienie **“bariery centryfugalnej”** przeciwdziałającej zbliżeniu się elektronu do centrum siły, dodatkowy człon energii w równaniu radialnym

Równanie Schrödingera

Uwzględniając postać operatora kwadratu momentu pędu:

$$-\frac{\hbar^2}{2m r^2} \frac{\partial}{\partial r} \left(r^2 \frac{\partial}{\partial r} \right) \psi(\vec{r}) + \frac{\hat{L}^2}{2m r^2} \psi(\vec{r}) - \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 r} \psi(\vec{r}) = E \psi(\vec{r})$$

Podobnie jak w rozwiązaniu klasycznym, wynikiem zachowania momentu pędu jest istnienie **“bariery centryfugalnej”** przeciwdziałającej zbliżeniu się elektronu do centrum siły, dodatkowy człon energii w równaniu radialnym

Jeśli stan $\psi(\vec{r})$ będzie stanem własnym kwadratu momentu pędu

$$\hat{L}^2 |\psi\rangle = A \cdot |\psi\rangle$$

to powyższe równanie stanie się zwykłym równaniem różniczkowym na funkcję jednej zmiennej r (znika zależność od θ i ϕ)

Separacja zmiennych

Postulujemy, że funkcję falową stanu stacjonarnego można zapisać jako

$$\psi(\vec{r}) = \psi(r, \theta, \phi) = R(r) \Theta(\theta) \Phi(\phi)$$

Przy czym zakładamy (warunki brzegowe):

- $R(r) \rightarrow 0$ dla $r \rightarrow \infty$
- funkcje $\Theta(\theta)$ i $\Phi(\phi)$ muszą być skończone
- funkcje $\Theta(\theta)$ i $\Phi(\phi)$ muszą być periodyczne, np. $\Phi(\phi + 2\pi) = \Phi(\phi)$

Dodatkowo oczekujemy, że funkcja $\psi(\vec{r}) = R(r) \Theta(\theta) \Phi(\phi)$ powinna być nie tylko stanem własnym $\hat{H}$ (stanem stacjonarnym) ale także stanem własnym operatorów $\hat{L}^2$ i $\hat{L}_z$

Równanie azymutalne

Operator składowej momentu pędu działa tylko na zmienną ϕ

$$\hat{L}_z = -i\hbar \frac{\partial}{\partial \phi}$$

Warunek, żeby rozwiązanie było stanem własnym $\hat{L}_z$ sprowadza się do warunku na funkcję $\Phi(\phi)$

$$\hat{L}_z \psi(r, \theta, \phi) = L_z \psi(r, \theta, \phi)$$

Równanie azymutalne

Operator składowej momentu pędu działa tylko na zmienną ϕ

$$\hat{L}_z = -i\hbar \frac{\partial}{\partial \phi}$$

Warunek, żeby rozwiązanie było stanem własnym $\hat{L}_z$ sprowadza się do warunku na funkcję $\Phi(\phi)$

$$\begin{aligned}\hat{L}_z \psi(r, \theta, \phi) &= L_z \psi(r, \theta, \phi) \\ -i\hbar \frac{\partial}{\partial \phi} R(r) \Theta(\theta) \Phi(\phi) &= L_z R(r) \Theta(\theta) \Phi(\phi)\end{aligned}$$

Równanie azymutalne

Operator składowej momentu pędu działa tylko na zmienną ϕ

$$\hat{L}_z = -i\hbar \frac{\partial}{\partial \phi}$$

Warunek, żeby rozwiązanie było stanem własnym $\hat{L}_z$ sprowadza się do warunku na funkcję $\Phi(\phi)$

$$\begin{aligned}\hat{L}_z \psi(r, \theta, \phi) &= L_z \psi(r, \theta, \phi) \\ -i\hbar \frac{\partial}{\partial \phi} R(r) \Theta(\theta) \Phi(\phi) &= L_z R(r) \Theta(\theta) \Phi(\phi) \\ \frac{\partial \Phi}{\partial \phi} &= \frac{i}{\hbar} L_z \Phi\end{aligned}$$

Równanie azymutalne

Operator składowej momentu pędu działa tylko na zmienną ϕ

$$\hat{L}_z = -i\hbar \frac{\partial}{\partial \phi}$$

Warunek, żeby rozwiązanie było stanem własnym $\hat{L}_z$ sprowadza się do warunku na funkcję $\Phi(\phi)$

$$\begin{aligned} \hat{L}_z \psi(r, \theta, \phi) &= L_z \psi(r, \theta, \phi) \\ -i\hbar \frac{\partial}{\partial \phi} R(r) \Theta(\theta) \Phi(\phi) &= L_z R(r) \Theta(\theta) \Phi(\phi) \\ \frac{\partial \Phi}{\partial \phi} &= \frac{i}{\hbar} L_z \Phi \end{aligned}$$

Ogólne rozwiązanie tego równania jest postaci:

$$\Phi(\phi) = C e^{im\phi} \quad \text{gdzie } m = \frac{L_z}{\hbar}$$

Równanie azymutalne

Funkcja $\Phi(\phi)$ ma być funkcją cykliczną

$$\Phi(\phi + 2\pi) = \Phi(\phi) \quad \Rightarrow \quad e^{2\pi i m} = 1$$

co oznacza, że parametr m może przyjmować tylko wartości całkowite

$$m = 0, \pm 1, \pm 2, \dots$$

Równanie azymutalne

Funkcja $\Phi(\phi)$ ma być funkcją cykliczną

$$\Phi(\phi + 2\pi) = \Phi(\phi) \quad \Rightarrow \quad e^{2\pi i m} = 1$$

co oznacza, że parametr m może przyjmować tylko wartości całkowite

$$m = 0, \pm 1, \pm 2, \dots$$

Dodatkowo przyjmując, że funkcje $R(r)$, $\Theta(\theta)$ i $\Phi(\phi)$ powinny być niezależnie znormalizowane (każda w swojej zmiennej) otrzymujemy

$$\Phi_m(\phi) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{im\phi}$$

Równanie azymutalne

Funkcja $\Phi(\phi)$ ma być funkcją cykliczną

$$\Phi(\phi + 2\pi) = \Phi(\phi) \quad \Rightarrow \quad e^{2\pi i m} = 1$$

co oznacza, że parametr m może przyjmować tylko wartości całkowite

$$m = 0, \pm 1, \pm 2, \dots$$

Dodatkowo przyjmując, że funkcje $R(r)$, $\Theta(\theta)$ i $\Phi(\phi)$ powinny być niezależnie znormalizowane (każda w swojej zmiennej) otrzymujemy

$$\Phi_m(\phi) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{im\phi}$$

Jednocześnie widać, że wartości własne operatora $\hat{L}_z$ są zkwantowane:

$$L_z = m \hbar$$

Równanie biegunowe

Operator kwadratu momentu pędu

$$\hat{L}^2 = -\hbar^2 \left[\frac{1}{\sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} \left(\sin \theta \frac{\partial}{\partial \theta} \right) + \frac{1}{\sin^2 \theta} \frac{\partial^2}{\partial \phi^2} \right]$$

zależy tylko od θ i ϕ .

Równanie biegunowe

Operator kwadratu momentu pędu

$$\hat{L}^2 = -\hbar^2 \left[\frac{1}{\sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} \left(\sin \theta \frac{\partial}{\partial \theta} \right) + \frac{1}{\sin^2 \theta} \frac{\partial^2}{\partial \phi^2} \right]$$

zależy tylko od θ i ϕ . Wykorzystując znaną postać funkcji $\Phi(\phi)$ w równaniu na stan własny operatora $\hat{L}^2$ otrzymujemy równanie na $\Theta(\theta)$

$$-\frac{1}{\sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} \left(\sin \theta \frac{\partial \Theta}{\partial \theta} \right) + \frac{m^2 \Theta}{\sin^2 \theta} = l(l+1) \Theta$$

gdzie przyjęliśmy, że wartości własne L^2 operatora $\hat{L}^2$ są dane przez

$$L^2 = l(l+1) \hbar^2 \quad \text{gdzie } l = 0, 1, 2, \dots$$

Równanie biegunowe

Operator kwadratu momentu pędu

$$\hat{L}^2 = -\hbar^2 \left[\frac{1}{\sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} \left(\sin \theta \frac{\partial}{\partial \theta} \right) + \frac{1}{\sin^2 \theta} \frac{\partial^2}{\partial \phi^2} \right]$$

zależy tylko od θ i ϕ . Wykorzystując znaną postać funkcji $\Phi(\phi)$ w równaniu na stan własny operatora $\hat{L}^2$ otrzymujemy równanie na $\Theta(\theta)$

$$-\frac{1}{\sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} \left(\sin \theta \frac{\partial \Theta}{\partial \theta} \right) + \frac{m^2 \Theta}{\sin^2 \theta} = l(l+1) \Theta$$

gdzie przyjęliśmy, że wartości własne L^2 operatora $\hat{L}^2$ są dane przez

$$L^2 = l(l+1) \hbar^2 \quad \text{gdzie } l = 0, 1, 2, \dots$$

Rozwiązaniem na $\Theta(\theta)$ są tzw. stowarzyszone wielomiany Legendre'a

$$\Theta(\theta) = P_{lm}(\cos \theta)$$

rozwiązanie istnieje tylko dla $|m| \leq l$, czyli $m = 0, \pm 1, \pm 2, \dots, \pm l$

Równanie radialne

Wykorzystując rozwiązanie problemu własnego dla $\hat{L}^2$ otrzymujemy równanie na funkcję radialną:

$$-\frac{\hbar^2}{2m} \left[\frac{1}{r^2} \frac{d}{dr} \left(r^2 \frac{d}{dr} \right) - \frac{l(l+1)}{r^2} - \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 r} \right] R(r) = E R(r)$$

Równanie radialne

Wykorzystując rozwiązanie problemu własnego dla $\hat{L}^2$ otrzymujemy równanie na funkcję radialną:

$$-\frac{\hbar^2}{2m} \left[\frac{1}{r^2} \frac{d}{dr} \left(r^2 \frac{d}{dr} \right) - \frac{l(l+1)}{r^2} - \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 r} \right] R(r) = E R(r)$$

Rozwiązania tego równania są ogólnej postaci:

$$R_{nl}(r) = r^l L_{nl}(r) e^{-\alpha r}$$

gdzie L_{nl} to tzw. wielomiany Laguerre'a, a $n = 1, 2, 3, \dots$

Równanie radialne

Wykorzystując rozwiązanie problemu własnego dla $\hat{L}^2$ otrzymujemy równanie na funkcję radialną:

$$-\frac{\hbar^2}{2m} \left[\frac{1}{r^2} \frac{d}{dr} \left(r^2 \frac{d}{dr} \right) - \frac{l(l+1)}{r^2} - \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 r} \right] R(r) = E R(r)$$

Rozwiązania tego równania są ogólnej postaci:

$$R_{nl}(r) = r^l L_{nl}(r) e^{-\alpha r}$$

gdzie L_{nl} to tzw. wielomiany Laguerre'a, a $n = 1, 2, 3, \dots$

Wartości własne energii dla tych stanów wynoszą:

$$E_n = -\frac{me^4}{32\pi^2\epsilon_0^2\hbar^2 n^2} = -\frac{13,6 \text{ eV}}{n^2}$$

Identycznie jak w modelu Bohra!

Liczby kwantowe

Rozwiązania równania radialnego wymagają $n \geq l + 1$.

Funkcja falowa elektronu $\psi(\vec{r})$ zadana jest więc przez **trzy liczby kwantowe**:

- główną liczbę kwantową: $n = 1, 2, 3, \dots$ $R_{nl}(r)$
- orbitalną liczbę kwantową: $l = 0, 1, 2, \dots, (n - 1)$ $R_{nl}(r)$ i $P_{lm}(\cos \theta)$
- magnetyczną l. kwantową: $m = 0, \pm 1, \dots, \pm l$ $P_{lm}(\cos \theta)$ i $\Phi_m(\phi)$

Liczby kwantowe

Rozwiązania równania radialnego wymagają $n \geq l + 1$.

Funkcja falowa elektronu $\psi(\vec{r})$ zadana jest więc przez **trzy liczby kwantowe**:

- główną liczbę kwantową: $n = 1, 2, 3, \dots$ $R_{nl}(r)$
- orbitalną liczbę kwantową: $l = 0, 1, 2, \dots, (n - 1)$ $R_{nl}(r)$ i $P_{lm}(\cos \theta)$
- magnetyczną l. kwantową: $m = 0, \pm 1, \dots, \pm l$ $P_{lm}(\cos \theta)$ i $\Phi_m(\phi)$

$$\psi_{nlm}(\vec{r}) = R_{nl}(r) \cdot P_{lm}(\cos \theta) \cdot \Phi_m(\phi)$$

Liczby kwantowe

Rozwiązania równania radialnego wymagają $n \geq l + 1$.

Funkcja falowa elektronu $\psi(\vec{r})$ zadana jest więc przez **trzy liczby kwantowe**:

- główną liczbę kwantową: $n = 1, 2, 3, \dots$ $R_{nl}(r)$
- orbitalną liczbę kwantową: $l = 0, 1, 2, \dots, (n - 1)$ $R_{nl}(r)$ i $P_{lm}(\cos \theta)$
- magnetyczną l. kwantową: $m = 0, \pm 1, \dots, \pm l$ $P_{lm}(\cos \theta)$ i $\Phi_m(\phi)$

$$\psi_{nlm}(\vec{r}) = R_{nl}(r) \cdot P_{lm}(\cos \theta) \cdot \Phi_m(\phi)$$

Liczba stanów dla danej wartości n głównej liczby kwantowej:

$$\sum_{l=0}^{n-1} (2l + 1) = n^2$$

Stany te są “zdegenerowane”, wszystkie mają taką samą wartość energii. Tak jak w modelu Bohra, zależy tylko od głównej liczby kwantowej.

- 1 Pomiar w mechanice kwantowej
- 2 Moment pędu
- 3 Atom wodoru
- 4 Powłoki atomowe**
- 5 Atom Schrödingera vs atom Bohra

Stan podstawowy

Dla stanu podstawowego mamy $n = 1 \Rightarrow l = 0 \Rightarrow m = 0$

Tylko jeden stan z $n = 1$. Nie ma degeneracji stanu podstawowego!

Stan podstawowy

Dla stanu podstawowego mamy $n = 1 \Rightarrow l = 0 \Rightarrow m = 0$

Tylko jeden stan z $n = 1$. Nie ma degeneracji stanu podstawowego!

Moment pędu znika $\Rightarrow$ funkcja falowa jest sferycznie symetryczna (!)

Klasycznie nie jest możliwe znikanie momentu pędu

Stan podstawowy

Dla stanu podstawowego mamy $n = 1 \Rightarrow l = 0 \Rightarrow m = 0$

Tylko jeden stan z $n = 1$. Nie ma degeneracji stanu podstawowego!

Moment pędu znika $\Rightarrow$ funkcja falowa jest sferycznie symetryczna (!)

Klasycznie nie jest możliwe znikanie momentu pędu

Funkcja falowa stanu podstawowego:

$$\psi_{100} = \frac{1}{\sqrt{\pi a_0^3}} e^{-\frac{r}{a_0}}$$

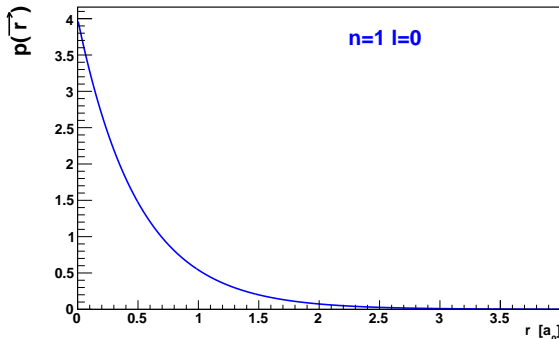
gdzie parametr a_0 jest tożsamy z promieniem Bohra:

$$a_0 = \frac{4\pi\epsilon_0\hbar^2}{m e^2} = 0.529 \text{ \AA}$$

Stan podstawowy

Gęstość prawdopodobieństwa znalezienia elektronu w punkcie $\vec{r}$

$$p(\vec{r}) = \psi_{100}^* \psi_{100} = \frac{1}{\pi a_0^3} e^{-\frac{2r}{a_0}}$$

Największa gęstość prawdopodobieństwa jest w środku jądra!

Rozkład prawdopodobieństwa

Jesli rozważamy trójwymiarowy rozkład prawdopodobieństwa

$$p(\vec{r}) = \psi^*(\vec{r})\psi(\vec{r})$$

to dla stanu podstawowego ma on maksimum dla $r = 0$

Wydaje się to być w sprzeczności z intuicją, która wskazuje, że elektron powinien “krążyć” dookoła jądra $\Rightarrow$ zachowywać od niego pewną odległość

Rozkład prawdopodobieństwa

Jesli rozważamy trójwymiarowy rozkład prawdopodobieństwa

$$p(\vec{r}) = \psi^*(\vec{r})\psi(\vec{r})$$

to dla stanu podstawowego ma on maksimum dla $r = 0$

Wydaje się to być w sprzeczności z intuicją, która wskazuje, że elektron powinien “krążyć” dookoła jądra $\Rightarrow$ zachowywać od niego pewną odległość

Jest to jednak problem pozorny!

We współrzędnych sferycznych element objętości:

$$dV = r^2 \sin \theta dr d\theta d\phi = r^2 dr d\cos \theta d\phi$$

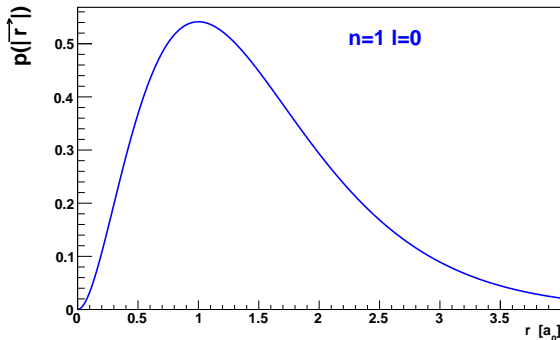
Gdybyśmy chcieli zmierzyć gdzie elektron znajduje się w atomie to najbardziej interesowałaby nas jego **odległość od jądra**:

$$p(r) = \int d\cos \theta \int d\phi r^2 \psi^*(\vec{r})\psi(\vec{r}) = 4\pi r^2 p(\vec{r})$$

Stan podstawowy

Prawdopodobieństwo znalezienia elektronu w odległości r od jądra

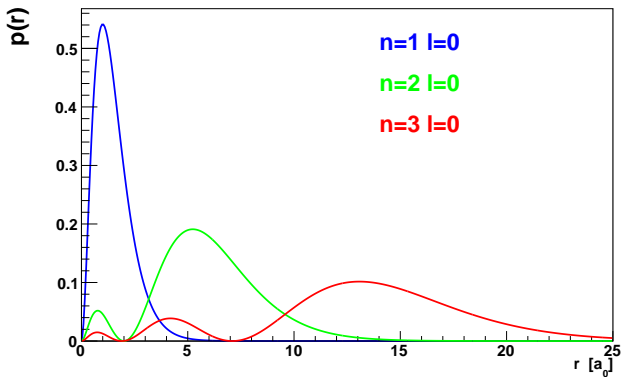
$$p(r) = \frac{4r^2}{a_0^3} e^{-\frac{2r}{a_0}}$$

Największa gęstość prawdopodobieństwa dla $r = a_0$!

Stany s

Stany dla których $l = 0$ (znika moment pędu) nazywane są **stanami s**
Prawdopodobieństwo znalezienia elektronu **w odległości r od jądra**

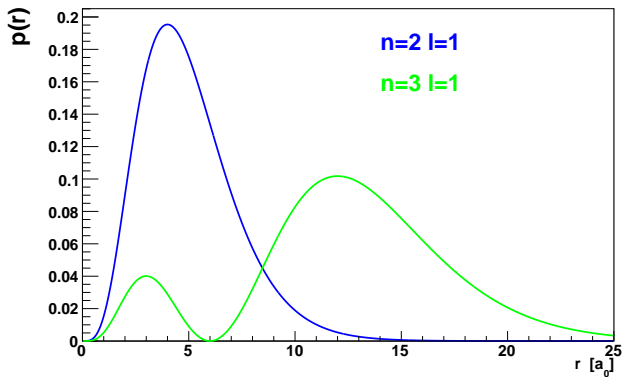
Na wyższych powłokach najbardziej prawdopodobna odległość nie jest już zgodna z przewidywaniami Bohra. Rozkład może mieć wiele maksimumów!

Stany p i d

Stany dla których $l = 1$ nazywane są **stanami p**

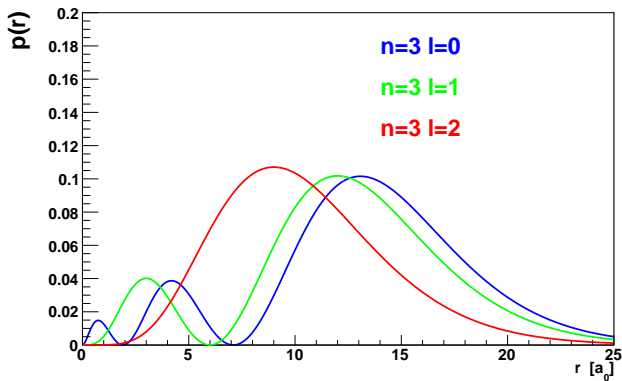
Prawdopodobieństwo znalezienia elektronu **w odległości r od jądra**

Stany p i d

Stany dla których $l = 1$ nazywane są **stanami p** , $l = 2$ to **stany d**

Prawdopodobieństwo znalezienia elektronu **w odległości r od jądra**

Dla ustalonej głównej liczby kwantowej n rozkład radialny zależy też od orbitalnej liczby kwantowej!

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

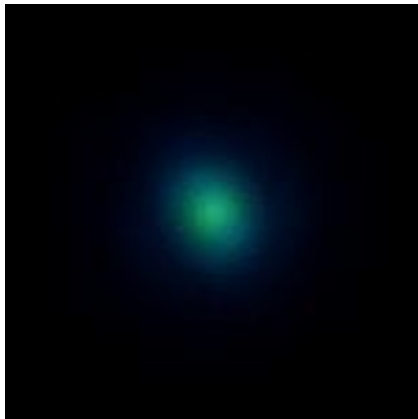
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=1$$

$$l=0$$

$$m=0$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

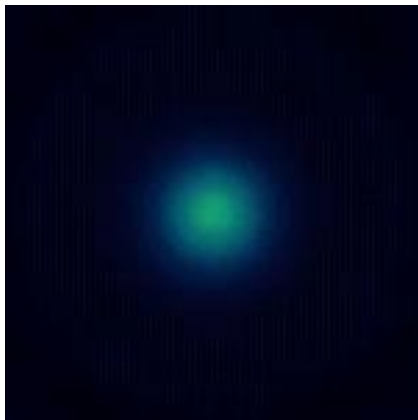
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=2$$

$$l=0$$

$$m=0$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

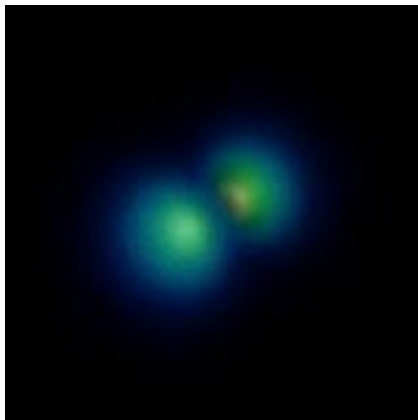
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=2$$

$$l=1$$

$$m=0$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

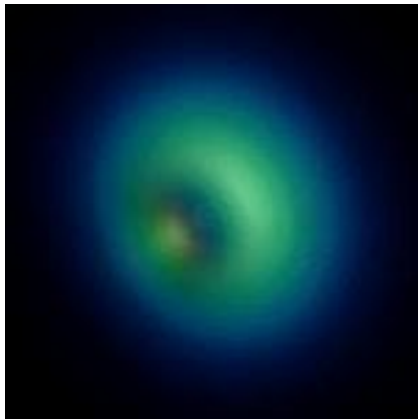
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=2$$

$$l=1$$

$$m=1$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

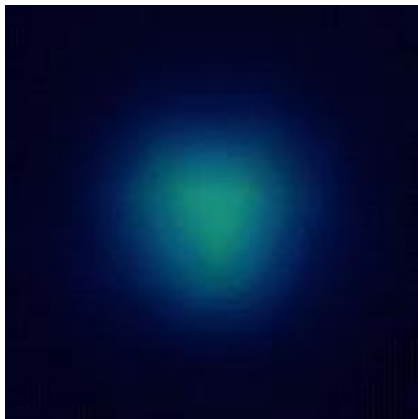
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=3$$

$$l=0$$

$$m=0$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

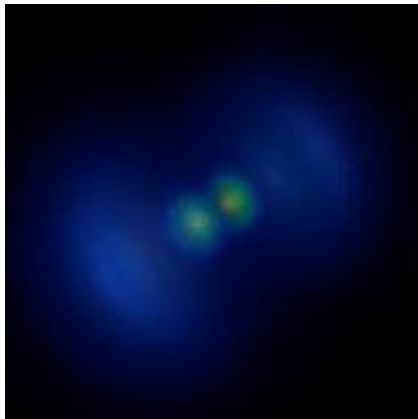
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=3$$

$$l=1$$

$$m=0$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

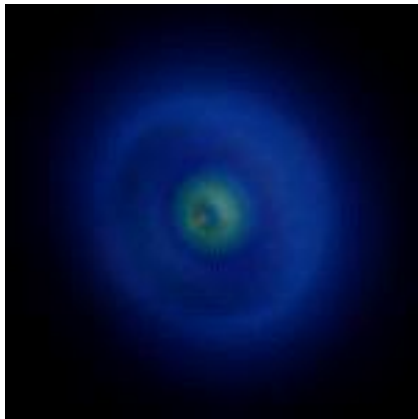
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=3$$

$$l=1$$

$$m=1$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

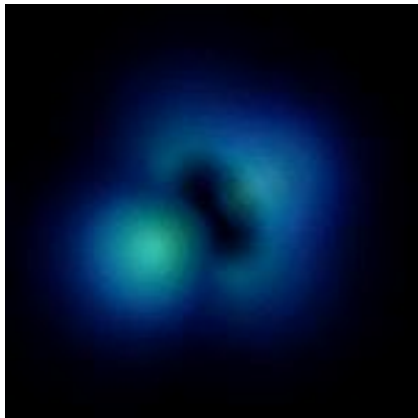
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=3$$

$$l=2$$

$$m=0$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

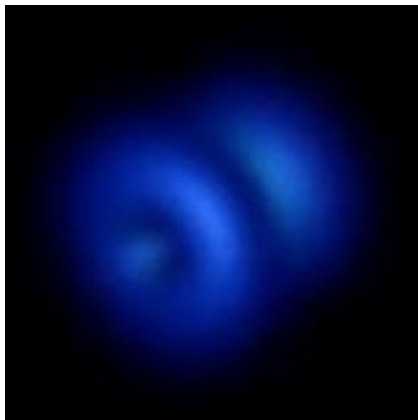
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=3$$

$$l=2$$

$$m=1$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

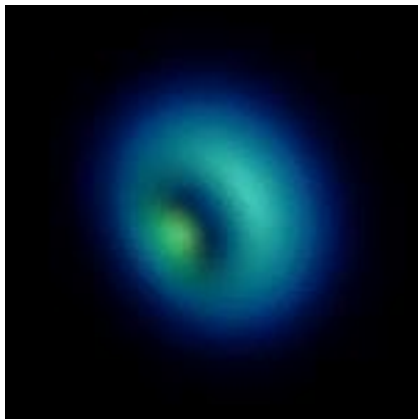
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=3$$

$$l=2$$

$$m=2$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=4$$

$$l=0$$

$$m=0$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

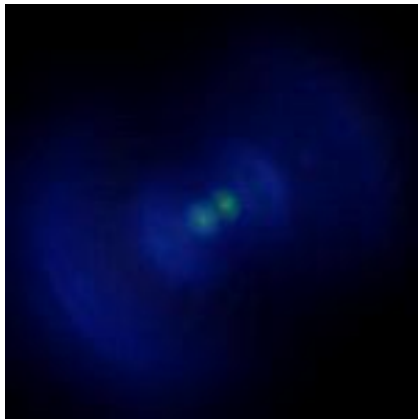
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=4$$

$$l=1$$

$$m=0$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

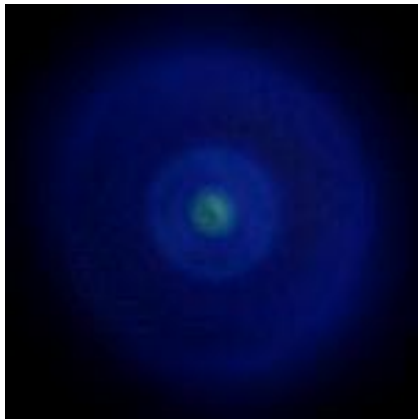
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=4$$

$$l=1$$

$$m=1$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

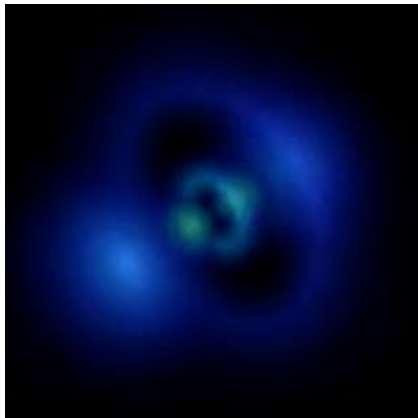
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=4$$

$$l=2$$

$$m=0$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

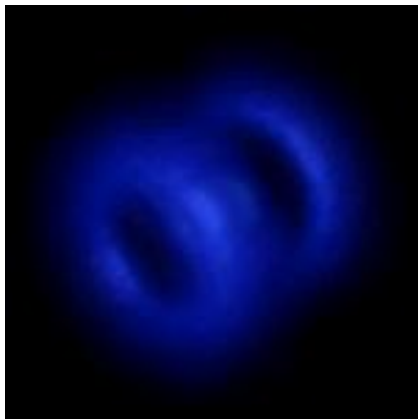
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=4$$

$$l=2$$

$$m=1$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

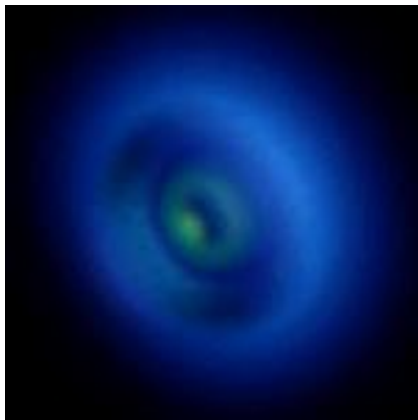
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=4$$

$$l=2$$

$$m=2$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

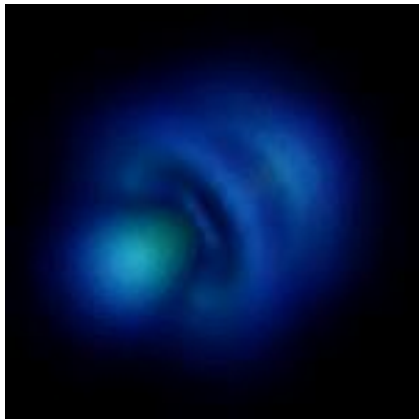
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=4$$

$$l=3$$

$$m=0$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

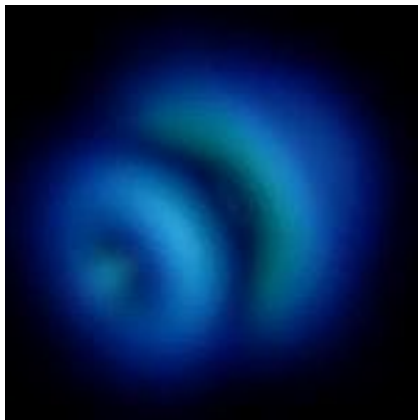
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=4$$

$$l=3$$

$$m=1$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

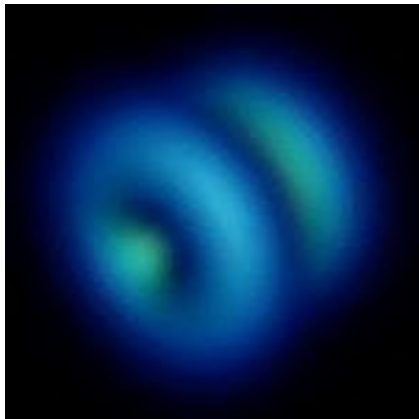
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=4$$

$$l=3$$

$$m=2$$

Rozkłady kątowe

Funkcja falowa dla $l > 0$ zależy od r i od kątów θ i ϕ .

Gęstość prawdopodobieństwa $p(\vec{r})$ zależy od r i θ

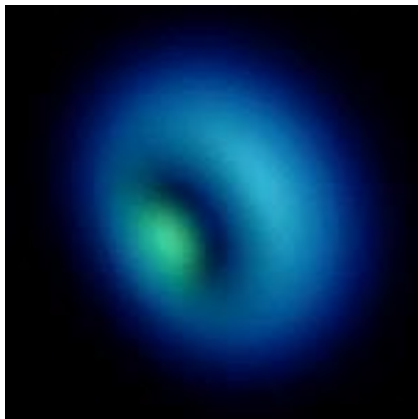
(ϕ - tylko faza)

Rysunek perspektywiczny, oś z skierowana ukośnie!

$$n=4$$

$$l=3$$

$$m=3$$

Tradycyjna notacja stanów

- zamiast podawać główną liczbę kwantową n można podać symbol powłoki: K, L, M, N, ... (dla $n = 1, 2, \dots$)
- zamiast podawać orbitalną liczbę kwantową l można użyć symbolu stanu: s, p, d, f, g, ... (dla $l = 0, 1, 2, \dots$)
dla stanów wieloelektronowych - duże litery

Stany kwantowe atomu wodoru

n	l	m	notacja	powłoka
1	0	0	1s	K
2	0	0	2s	L
2	1	-1, 0, 1	2p	
3	0	0	3s	M
3	1	-1, 0, 1	3p	
3	2	-2, -1, 0, 1, 2	3d	
4	0	0	4s	N

- 1 Pomiar w mechanice kwantowej
- 2 Moment pędu
- 3 Atom wodoru
- 4 Powłoki atomowe
- 5 Atom Schrödingera vs atom Bohra**

Liczby kwantowe

W modelu Bohra stan atomu określała jedna liczba kwantowa n

W modelu Schrödingera w ten sam sposób skwantowana jest energia stanu, zależy jedynie od głównej liczby kwantowej n

Ale stanu elektronu opisują jeszcze dwie **dotatkowe liczby kwantowe** l i m

Liczby kwantowe

W modelu Bohra stan atomu określała jedna liczba kwantowa n

W modelu Schrödingera w ten sam sposób skwantowana jest energia stanu, zależy jedynie od głównej liczby kwantowej n

Ale stanu elektronu opisują jeszcze dwie **dotatkowe liczby kwantowe** l i m

Moment pędu

W modelu Bohra jest ustalony przez główną liczbę kwantową n

$$L = n\hbar$$

W modelu Schrödingera może przyjmować **różne wartości** (dla danego n)

$$L = \sqrt{L^2} = \hbar\sqrt{l(l+1)} \quad l = 0, 1, 2, \dots, n-1$$

a przy ustalonej wartości może **zmieniać kierunek**

$$L_z = m\hbar \quad m = 0, \pm 1, \pm 2, \dots, l$$

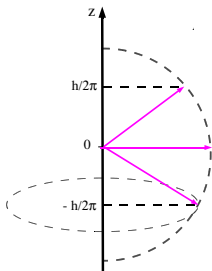
Atom Schrödingera

Ustawienie momentu pędu

Liczby kwantowe l i m ustalają długość wektora i wartość składowej L_z
 Wartość L_z jest skwantowana $\Rightarrow$ możliwe tylko wybrane kąty ustawienia

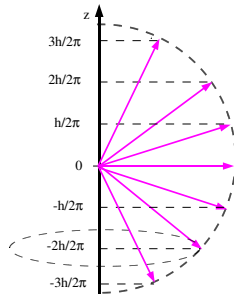
$$l = 1$$

$$L = \sqrt{2}\hbar, L_z = -\hbar, 0, \hbar$$

$$l = 3$$

$$L = \sqrt{12}\hbar, L_z = 0, \pm\hbar, \pm 2\hbar, \pm 3\hbar$$

Zawsze $L_z < L$! Kierunek rzutu $\vec{L}$ na płaszczyznę XY nie jest ustalony.

W modelu Bohra kierunek $\vec{L}$ jest dowolny (rozkład ciągły)